

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย*
A MODEL OF LEARNING MANAGEMENT TO CREATE RELIGIOUS HEIRS OF THE
THAI BUDDHIST SANGHA

¹พระมหาวุฒม์ สุวฑฺฒโก (บุญเสนอ) PhramahaWoot Suvuddhiko (Boonsaner),
²อินธา ศิริวรรณ Intha Siriwan, ³สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon,
⁴พระมหาเผด็จ จิรกุลโธ (จงสกุลศิริ) PhramahaPadet Chirakulo (Jongsakulsiri)
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: phrawoot072@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป ด้วยการเลือกเจาะจง ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย สันทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ 17 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ใช้แจกแบบประเมินรูปแบบพระภิกษุสามเณร 200 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) บริบทความพร้อมของสำนักเรียน ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ 1) วิธีการจัดการเรียนรู้ 2) การดำเนินการ 3) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 4) หลักธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น และส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริง 1) ขั้นตอนเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) ขั้นตอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ และ 3) ขั้นตอนประเมินผลการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการเรียนรู้, ศาสนทายาท, คณะสงฆ์ไทย

Abstract

The purpose of this research was to propose a learning management model to create a religious heir of the Thai Buddhist Sangha. Mixed methods research was designed and there are 3 research steps, namely step 1 to study the condition of learning management to create a religious heir of the Thai Buddhist Sangha by interviewing 10 key informants with purposive sampling. Step 2 create learning management model to create a religious heir of the Thai Buddhist Sangha by using focus group discussion of 17 experts with purposive sampling. Step 3 propose a model of learning management to create a religious heir of the Thai Buddhist Sangha by distributing evaluation forms to 200 novices and monks. Data were analyzed by statistical data such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. Research results found that the model of learning management to create an heir for the Thai Sangha consisted of 3 parts: part 1 introduction which were 1) principle, 2) objective, 3) context of the readiness of the school. Part 2 learning management process which were 1) method of learning management, 2) Actions, 3) Learning promotion activities, 4) Human development principles and appearances. Part 3 Implementation of the Process which were 1) Learning Management Preparation, 2) Action Stage Learning management, and 3) evaluation of learning management.

Keywords: Model, Learning Management, Religious Heirs, Thai Buddhist Sangha.

บทนำ

พระพุทธศาสนาจะตั้งมั่นในประเทศใดได้นั้นจะต้องมีการสืบต่อศาสนทายาท คือ มีการบวชกุลบุตรในประเทศนั้นๆ เพื่อที่จะทำให้อุบาสกอุบาสิกาได้กลายเป็นญาติแห่งพระพุทธศาสนา เมื่อครั้งที่พระโสณะและพระอุตตรเถระมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรก ในสุวรรณภูมินั้นได้มีกุลบุตรกุลธิดาชาวสุวรรณภูมิเข้ามาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก เมื่อพระโสณะและพระอุตตรเถระนิพพานไปแล้ว พระภิกษุชาวพื้นเมืองก็ได้สืบต่อพระพุทธศาสนา เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป ถ้าไม่มีการบวชศาสนบุคคลก็ต้องหมดไป ปรากฏว่ายังมีคนบวชศาสนทายาทก็ยังมี การสืบต่อไปได้อีก ในที่สุดก็จะกลายเป็นผู้เป็นธรรมทายาท สมดังกับที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในธรรมทายาทสูตรว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเป็นธรรมทายาทของเราเถิดอย่าเป็นอามิส ทายาทของเราเลย เรามีความเอ็นดูในพวกเธออยู่ว่าทำ อย่างไรหนอสาวกทั้งหลายของเราจะพึงเป็นธรรมทายาท จะไม่พึงเป็นอามิสทายาท” (ม.ม.(ไทย) 13/212/17)

พระภิกษุสามเณรจึงเป็นศาสนทายาทที่สำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งรากฐานอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาสำหรับประเทศไทยนั้นมี 3 ประการ คือ 1) การจัดบรรพชาอุปสมบทกุลบุตร 2) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา 3) การศึกษาพัฒนาฝึกฝนการปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ ศาสนทายาทต้องมีการสืบต่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรก็จะได้ผลแห่งการอุปสมบทและบรรพชา กล่าวคือ พระพุทธศาสนาย่อมมีธรรมทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา การศึกษาแผนกบาลีนับเป็นรากฐานที่

คณะสงฆ์ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งจึงต้องส่งเสริมการสร้างศาสนทายาทผ่านช่องทางนี้ เมื่อผู้บริหารคณะสงฆ์ไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของปริยัติธรรมว่าเป็นองค์ความรู้ที่ดียิ่งในการสร้างและการพัฒนาบุคลากร คือ พระภิกษุสามเณรให้เป็นพุทธศาสนทายาทจึงกำหนดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร เพื่อการพัฒนารูปแบบการศึกษา ภายหลังต่อมาได้จัดให้มีการพัฒนาการศึกษาตามมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (บัญชายุทธ นาคมุจลินท์ และคณะ, 2557)

การศึกษาภาษาบาลีนั้นนับว่าเป็นประตูเปิดทางไปสู่การศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ถูกบันทึกไว้ด้วยภาษาบาลีที่ละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ช่วยรักษาคำสอนของพระบรมศาสดาให้สืบทอดยั่งยืนมาได้จนถึงทุกวันนี้ อาจกล่าวได้ว่าความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาภาษาบาลี คือ ความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้เป็นภาษาบาลีและการรักษาต้นฉบับเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธพจน์ไม่ให้คลาดเคลื่อนที่เรียกว่า สัทธรรมปฏิรูป จึงต้องมีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพราะในปัจจุบันน่าเป็นห่วงพระศาสนา มีคำกล่าวชวนให้คิดว่า ทุกวันนี้ปริยัติก็อาภัพ ปฏิบัติก็อาเพศ ปฏิเวธเลยอาพาธ คือ เป็นนักปริยัติ มิได้เป็นนักปฏิบัติ เพราะรู้จัก รู้จำ แต่ไม่รู้จริง ไม่รู้แจ้ง บ้างก็เป็นนักปฏิบัติ มิได้เป็นนักปริยัติ เพราะรู้จักจริง รู้แจ้ง แต่ไม่รู้จัก ไม่รู้จำ ยิ่งกว่านั้นคือมิได้เป็นทั้งนักปริยัติทั้งนักปฏิบัติ เป็นแต่เพียงนักคิดนักพูด ทั้งไม่รู้จัก ไม่รู้จริง และไม่รู้จัก แต่ถ้าได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีแล้วนำไปปฏิบัติ ให้อุ้มนำเห็นจริงตามพระสัทธรรมจะเป็นทั้งนักปริยัติเป็นทั้งนักปฏิบัติ เพราะทั้งรู้จัก รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง และรู้จักนั่นเอง (พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน), 2544, หน้า 14-15)

ฉะนั้น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ พระมหากษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณกาลมา เช่น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาภาษาบาลี ในช่วงเวลาที่พระองค์ทรงผนวชอยู่เป็นเวลานาน พระองค์ทรงสนใจศึกษาเล่าเรียนจนทรงแตกฉานเชี่ยวชาญในภาษามคธ ภาษาบาลี พระองค์จึงสามารถสอบสวนข้อความต่างๆ ในพระคัมภีร์พระไตรปิฎกทุกฉบับได้โดยละเอียด ตลอดจนสามารถเรียนรู้และกำหนดจดจำตามพระอรรถกถาด้วยพระองค์เองจึงทรงถวายพระบรมราชาอุปถัมภ์ในการศึกษา ทรงจัดให้เป็นพิธีใหญ่ ทรงประกอบพิธีทรงตั้งเปรียญพระราชทานประกาศนียบัตร พัดเปรียญ ถวายนิศยภัตแก่ผู้สอบเปรียญได้ ทรงถวายพระบรมราชาอุปถัมภ์โดยประการทั้งปวงในการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อยกย่องเชิดชูผู้ศึกษาให้เห็นความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรมนั่นเอง (นพรัตน์ เบลูจวัฒนานันท์, 2550)

พระปริยัติธรรมแผนกบาลียังเป็นระบบที่สอนน้อง ชาดทักษะในการสอน ไม่มีการพัฒนาไม่มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน การนำหลักไตรสิกขามาใช้นั้นมีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพราะการปลูกฝังไตรสิกขาจะทำให้นักเรียนผู้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีเป้าหมายในการบวชที่แท้จริง มีความสำนึกในการเป็นศาสนทายาท มีความรู้ ความเข้าใจพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ดีขึ้นจนทำให้เรียนรู้พระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ได้ง่าย เหตุนี้ ครูผู้สอนจึงควรนำหลักไตรสิกขาและหลักสัทธรรม 3 มาใช้ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยมีสาเหตุที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการบริหารจัดการหรือการดำเนินการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมต้องมีคุณภาพมีเป้าหมายในการสร้างศาสนทายาทที่ชัดเจนซึ่งเป็นอำนาจและภาระรับผิดชอบสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนโดยตรง (พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว, 2548)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูงที่คณะสงฆ์ยอมรับโดยสมบูรณ์ว่าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชนเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคม โดยส่วนรวมก็ตาม แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอการแก้ไข ดังจะเห็นได้จากปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ บุคคลเข้ามาบวชเรียนหนังสือลดน้อยลงเรื่อยๆ ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการศึกษา สำนักเรียนมีวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจของสำนักเรียนไม่เหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนี้ บุคลากรในสำนักเรียนไม่พร้อม คือ อาจารย์ผู้สอนหนังสือแต่ละชั้นประโยค ไม่มีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานในวิชาที่ตนสอนให้มีความทันสมัยและไม่มีการเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาให้มีความชัดเจน เป็นต้น (พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง), 2553) โดยในปัจจุบันมีสำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้อันเพื่อสร้างศาสนทายาทอย่างต่อเนื่องผ่านการเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี เช่น สำนักเรียนบาลีสว่างกลางวัดสามพระยา สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม สำนักเรียนวัดเทพศิลา สำนักเรียนวัดพระธรรมกาย เป็นต้น มีระบบการจัดการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษามีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทเพื่อให้คณะสงฆ์ในระดับต่างๆ นำไปใช้ได้

ทั้งนี้ คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (2560) ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ระยะ 20 ปี ระยะที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564 ยุทธศาสตร์ด้านศาสนศึกษาของการคณะสงฆ์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท 2) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย 3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574 ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 6 ด้าน คือ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างศาสนทายาทเป็นศาสนบุคคลของพระพุทธศาสนาที่จะทำหน้าที่รักษาและสืบทอดคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นฐานข้อมูลสำคัญด้านการสร้างศาสนทายาท เพื่อเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนการผลิตบุคลากรของคณะสงฆ์ไทยให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เจ้าสำนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นด้านการสร้างศาสนทายาท ด้านการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 10 รูป ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการผลิตบุคลากร หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการศึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 17 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) มีเครื่องมือการวิจัย คือ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย โดยใช้แบบประเมินรูปแบบพระภิกษุสามเณรนักเรียนบาลี 200 รูป เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วยส่วนนำ กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท และการนำไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ

1. หลักการสร้างศาสนทายาท 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสำนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ 2) สร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพ 3) ส่งเสริมบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิผล

2. วัตถุประสงค์การสร้างศาสนทายาท 1) เพื่อจัดการให้ศาสนทายาท ศึกษาหาความรู้ แผนกบาลี ผ่านได้ตามลำดับขั้นจนบรรลุขั้นสูงสุดของหลักสูตร และสร้างนิสัยการใฝ่ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ตลอดชีวิต 2) เพื่อพัฒนาศาสนทายาทให้มีความสามารถเผยแผ่หลักพุทธธรรม ให้แพร่หลายไปได้ทั่วโลก วางรากฐานของพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง ยั่งยืน ต่อไป

3. บริบทความพร้อมของสำนักเรียน 1) สำนักเรียนมีสภาพแวดล้อม ที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่น สวยงาม บรรยากาศน่าอภิรมย์ ปลอดภัย ไร้มลพิษ 2) มีวัสดุ อุปกรณ์ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพียงพอ 3) มีทรัพยากรและปัจจัยสี่ สนับสนุนอย่างเพียงพอตลอดเวลา 4) มีบุคลากรผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตร ต้นแบบที่ดีในการดำรงสมณเพศ

ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

1. การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

- 1.1 ผู้บริหารสำนักเรียนกำหนดนโยบายการสร้างศาสนทายาทไว้อย่างชัดเจน
- 1.2 กำหนดกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนที่ปฏิบัติได้จริง
- 1.3 สร้างความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย
- 1.4 ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้พร้อมทั้งภารกิจ/สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการสร้างสรรค์

ร่วมกัน

1.5 คุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐาน

2. การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

- 2.1 การจัดการองค์การแบบมีอาชีพ
- 2.2 การพัฒนาบุคลากรให้มีอุดมการณ์เดียวกัน
- 2.3 การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานเพียงพอและทั่วถึง
- 2.4 การพัฒนาและประเมินหลักสูตร การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ
- 2.5 การเชื่อมโยงกับผู้สนับสนุนและชุมชน
- 2.6 การเสริมแรงจูงใจเพื่อปฏิบัติงานให้เข้าเป้าหมาย

3. กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

- 3.1 กิจกรรมสำหรับปลูกฝังอุดมการณ์ “บวชสร้างบารมี”
- 3.2 กิจกรรมสำหรับความร่วมมือร่วมใจในองค์กร “พุทธบุตรต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน”
- 3.3 กิจกรรมสำหรับกลยุทธ์การบริหาร “ค่ายจอบแฉมป์”
- 3.4 กิจกรรมสำหรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร “คนเปลี่ยนงานไม่เปลี่ยน”
- 3.5 กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษา “ไตรสิกขาพาสู่ความสำเร็จ”

4. หลักธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักสัทธรรม 3 และ 2) หลักไตรสิกขา

ส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติจริง

1. ขั้นการเตรียมการดำเนินงาน 1) ตรวจสอบสภาพแวดล้อม กำหนดพื้นที่ดำเนินงาน 2) กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เข้าร่วมโครงการ 3) ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 4) เตรียมงบประมาณที่ต้องใช้

2. ขั้นการดำเนินงาน 1) เจ้าสำนักเรียนกำหนดนโยบาย 2) แต่งตั้งอาจารย์ใหญ่หรือรองเป็นหัวหน้าโครงการ 3) ผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นคณะครูวิทยากร 4) ผู้ร่วมกิจกรรมเป็นคณาจารย์ผู้บริหาร

3. ขั้นการประเมินผลการดำเนินงาน 1) ก่อนการใช้รูปแบบ 2) ขณะใช้รูปแบบ 3) หลังการใช้

รูปแบบ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

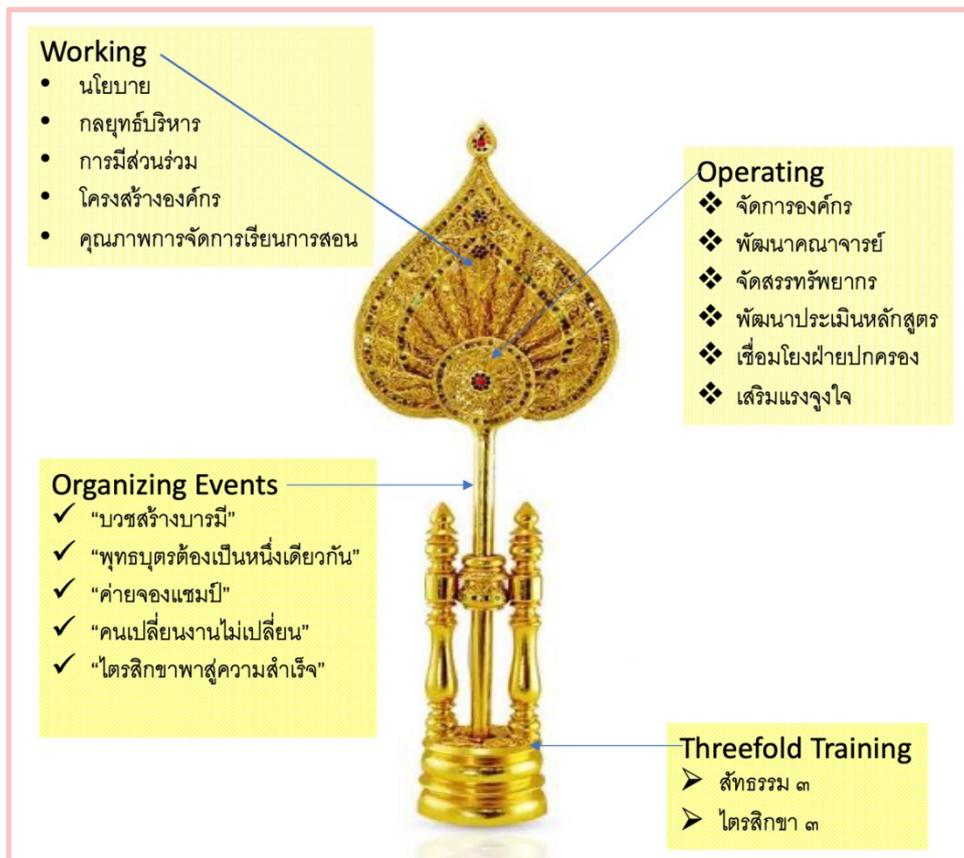
รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วยส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1) หลักการสร้างศาสนทายาท 2) วัตถุประสงค์การสร้างศาสนทายาท 3) บริบทความพร้อมของสำนักเรียน ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 1) วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 2) การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 3) กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 4) หลักธรรมเพื่อพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น และส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติจริง 1) ขั้นตอนเตรียมการดำเนินงาน 2) ขั้นตอนดำเนินงาน 3) ขั้นตอนประเมินผลการดำเนินงาน

ซึ่งเกิดจากการสังเคราะห์เอกสาร ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปผลการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ เพื่อสร้างเป็นร่างรูปแบบ จากนั้นจึงทำการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบรูปแบบ สรุปเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทยที่ผ่านกระบวนการวิจัยสมบูรณ์ อันเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีการนำหลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท คือ สัทธรรม 3 ใช้จัดการเรียนรู้ และไตรสิกขา ใช้สร้างศาสนทายาท มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพรชูลี อาชาวำรุง และคณะ (2545) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญมากกับจุดแข็งการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี เพราะเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระธรรมคำสอนซึ่งเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา การจัดระบบการเรียนการสอนจะมีแนวที่สอดคล้องกับระบบการบริหารการปกครองของคณะสงฆ์ และเน้นการอบรมสั่งสอนให้พระภิกษุสามเณรตั้งอยู่ในหลักปฏิบัติไตรสิกขา คือ ศีลา ศีลธรรม ศีลาปัญญา และมีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2554) ที่กล่าวเรื่องการพัฒนาชีวิตตามหลักไตรสิกขาซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ทุกกิจกรรมล้วนการส่งเสริมการสร้างศาสนทายาท คือ กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษาไตรสิกขาประสบความสำเร็จ เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมตามหลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการสร้างศาสนทายาท มีกิจกรรมเป็นอุปกรณ์ปรับทัศนคติ สะสมการเรียนรู้ ส่งเสริมและบ่มเพาะคุณความมั่นคงในจิตใจในการบวชสืบทอดพระพุทธศาสนาจากกิจกรรมสำหรับการสร้างศาสนทายาทและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นลักษณะการฝึกการตักเตือนเข้าหมายชีวิตในแต่ละวันที่ต้องทำเป็นประจำฝึกฝนผ่านการบริหารการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีโอกาสทำซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างต่อเนื่องทุกวันก็จะเกิดพัฒนาการทางพฤติกรรมในพระภิกษุสามเณรอย่างเป็นองค์รวมทุกด้าน โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความคิด การพูด การทำ ด้วยหลักพระสัทธรรม 3 และหลักไตรสิกขาตามลำดับทำให้สามารถนำกิจกรรมและหลักพุทธธรรมไปใช้สร้างศาสนทายาทแก่คณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย เป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Semantic Model) โดยมี WOOT MODEL เป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย “WOOT MODE”

จากภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย “WOOT MODE” มีคำอธิบายดังนี้

คำอธิบายสัญลักษณ์ ได้แก่

W คือ Woking วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

O คือ Operating การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

O คือ Oganizing Events กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

T คือ Threefold Training หลักธรรมเพื่อพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

Woking วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

1. ผู้บริหารสำนักเรียนกำหนดนโยบายการสร้างศาสนทายาทไว้อย่างชัดเจน ต้องให้นโยบายไปสู่การปฏิบัติในเรื่องของการสร้างศาสนทายาทอย่างชัดเจน トラบใดที่พระภิกษุสามเณรผู้เป็นศาสนทายาทยังมีการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างถูกต้องแตกฉาน พระธรรมวินัยก็จะไม่ผิดเพี้ยนตรงไว้ซึ่งความบริสุทธิ์แห่งพระพุทธวจนะอยู่ตรงนั้น

2. กำหนดกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนที่ปฏิบัติได้จริง คณะสงฆ์ไทยได้ดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมาอย่างต่อเนื่อง มีวิวัฒนาการรูปแบบการศึกษาและปรับปรุงหลักสูตร ตลอดจนวิธีการเรียนการสอนมาหลายยุคหลายสมัย ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์เสมอมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึง

ปัจจุบัน แต่ถึงกระนั้นก็ยังคงไว้ซึ่งเนติปฏิบัติ ความน่าเชื่อถือ ความเข้มงวดกวดขันและความศักดิ์สิทธิ์อันสูงส่งของผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละประโยคขึ้น

3. สร้างความมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย (ผู้บริหาร, คณาจารย์, นักเรียน, เจ้าภาพอุปถัมภ์) เจ้าสำนักเรียนต้องเปี่ยมด้วยวิสัยทัศน์ หูตากว้างไกล plugged in ในใจอันเป็นกุศลที่จะสร้างสำนักเรียนพระบาลีให้เป็นดังรัทมนีอันมีค่าของพระพุทธศาสนา คณาจารย์ มีอุดมการณ์ มุ่งมั่น ทุ่มเท เสียสละ เอาจริงเอาจังกับการสอน และมีปณิธานแน่วแน่ที่จะสนองงานพระศาสนาด้วยกำลังใจที่เข้มแข็ง กอปรกับมีวิธีการสอนด้วยเทคนิคที่ดีเยี่ยมนักเรียนมีความมุ่งมั่นฝืนฝ่าในเชิงสัมฤทธิ์จึงท่วมเท พากเพียร ในการเรียนพระบาลีอย่างจริงจังตั้งใจเชื่อฟังครูบาอาจารย์ผู้อาทรสอนสั่งฝ่ายอุปถัมภ์ มีญาติโยมอุบาสกอุบาสิกาคอยถวายเป็นกุศลหนุนส่งเสริมคณะครูและนักเรียนบาลีด้วยปัจจัยอุดหนุนอย่างเหมาะสมและอุดมสมบูรณ์

4. ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้พร้อมกับการกิจ/สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ร่วมกัน เป็นการจัดวางโครงสร้างองค์การเพื่อรองรับการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ชัดเจน ทุกตำแหน่งต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอำนาจตัดสินใจ ความคงอยู่ขององค์กรยาวนานขึ้นกับระบบที่วางไว้ ไม่ได้ขึ้นกับตัวบุคคลและไม่ว่าจะเปลี่ยนผ่านไปนานเท่าใดผู้บริหารชุดใหม่ยังคงยึดมั่นในวัฒนธรรมขององค์กรที่จะยังสร้างศาสนทายาทต่อไป

2. คุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐาน รูปแบบการเรียนการสอนมุ่งประสิทธิภาพมากกว่าประสิทธิผล เน้นความเข้าใจในเนื้อหามากกว่าใช้สัญญาเป็นตัวนำรูปแบบการเรียนการสอนปรับประยุกต์ตามองค์ของพหุสูตร 5 ได้แก่ 1) พหุสสุตา คือ สังสมองค์ความรู้ให้นักเรียนหลายๆ 2) ธตา พุดเน้นย้ำจนนักเรียนจำได้ สามารถจับสาระของพระบาลีได้ 3) วจสา ปริจิตา เมื่อจำได้จนจัดเจนขึ้นใจ ก็สามารถท่องสาธยายได้อย่างคล่องปาก 4) มนสาอนุเปกขิตา พินิจนึกตรึกตรองให้่องแท้ขึ้นใจ ไม่ใช่ท่องจำได้อย่างเดียว 5) ทิฏฐิยา สุปุฎฐิวิธา ขบทฤษฎีให้แตก แยกประเด็นถูกสามารถเข้าถึง เข้าใจในทฤษฎีได้อย่าง่องแท้

Operating การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

1. การจัดการองค์การแบบมีอาชีพ (การวางแผนและการบริหาร) นักบริหารมีอาชีพเป็นนักบริหารที่บริหารองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยพลังของภาวะผู้นำ ต้องวางแผนความคิดในด้านการบริหารจัดการภายในองค์การรวมทั้งการมีภาวะผู้นำที่ดี ผู้บริหารจัดการต้องยึดหลักของการสร้างความเชื่อมโยงถ่ายทอดข่าวสารให้บุคลากรในระดับต่างๆ ร่วมรับรู้ข้อมูลที่เป็นขององค์การ การจัดการระบบการรับรู้ข่าวสารข้อมูลนี้เพื่อประโยชน์ในด้านการมองภาพขององค์การให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันสามารถตอบคำถามให้แก่ผู้อื่นได้ นอกจากนี้ การสื่อสารที่ดียังมีผลทางด้านจิตวิทยาเพราะสามารถปลุกกระตมให้ทุกคนมีความคิดไปในทิศทางเดียว การให้ข้อมูลข่าวสารเปรียบเสมือนกับการสร้างศรัทธาภายในองค์การให้บุคลากรได้ทำความเข้าใจ กับแนวการบริหารงานขององค์การนั้นในการที่จะสร้างศาสนทายาท

2. การพัฒนาบุคลากรให้มีอุดมการณ์เดียวกัน การเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรสามารถทำได้ด้วยวิธีการฝึกอบรม ปฐมนิเทศ ส่งไปดูงานต่างประเทศ ร่วมสัมมนาทั้งในและนอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อบุคลากรจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

3. การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานเพียงพอและทั่วถึง ในการบริหารงบประมาณนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจาก การเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ การวางแผน

งบประมาณรายรับและรายจ่ายที่ดีจะทำให้การบริหารงานมีความสะดวกคล่องตัวและบรรลุวัตถุประสงค์และสามารถดำเนินกิจกรรมไปตามแผนที่วางไว้ซึ่งจะเป็นหลักประกันในขั้นต้นว่าได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้และได้ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

4. การพัฒนาและประเมินหลักสูตร การเรียนการสอนที่มีคุณภาพเป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะเป็นการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่มากน้อยเพียงใดอะไรเป็นสาเหตุผู้ประเมินหลักสูตรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดีทั้งทางด้านหลักสูตรและด้านการประเมินผลซึ่งจะต้องเน้นการประเมินทั้งโปรแกรมการศึกษามีใช่แต่เพียงผลการเรียนเท่านั้น แต่ควรประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยมีอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

5. การเชื่อมโยงกับผู้สนับสนุนและชุมชน การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ กิจกรรม หรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหรือการเรียนรู้ให้กับลูกหลานหรือเด็กในอุปการะของตนกับสำนักเรียนหรือวัดที่ลูกหลานมาบวช เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ดังสุภาษิตที่ว่า “วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย บ้านจะสวยเพราะมีวัดคตคณิสัย บ้านกับวัดผลัดกันช่วยก็อวยชัย ถ้าขัดกันก็บรลัยทั้งสองทาง” สุภาษิตนี้ เรามักจะเห็นกันเมื่อไปวัดวาอารามต่างๆ เพื่อบ่งบอกให้รู้ว่าบ้านและวัดขาดกันไม่ได้เลย นอกจากนี้ยังมีสำนักเรียนที่เข้ามามีบทบาทในสองหน่วยหลักทางสังคมเพิ่มอีกหนึ่ง คำว่า “บวร” จึงไม่ได้มีความหมายตามพจนานุกรมไทยที่แปลว่า ประเสริฐ, ล้ำเลิศ เท่านั้น แต่มันมีที่มาจาก

บ คือ บ้าน บ้านที่มีชาวบ้าน มีคนอาศัยอยู่ผู้ที่สืบสานวัฒนธรรม ศาสนา และซึมซับคำสอนจากพระสงฆ์ เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนให้พระพุทธศาสนาได้ยั่งยืนยาวนานอย่างถึงแก่นแท้

ว คือ วัด วัดที่มีพระสงฆ์ ผู้ที่อาสาจะละกิเลสทางโลกมาศึกษาพระธรรม เพื่อเผยแผ่หลักพุทธศาสนาให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงการดำรงชีวิตอย่างสงบ เป็นสุข เป็นศาสนทายาทของพระพุทธเจ้า

ร คือ โรงเรียน เดิมทีแหล่งที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ นั่นคือวัด ต่อมาได้แยกออกมาเป็นโรงเรียนที่เป็นสถานให้การศึกษาโดยตรงต่อทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งปัจจุบันยังมีโรงเรียนอีกหลายแห่งที่ยังมีชื่อวัดเป็นชื่อโรงเรียนอยู่

6. การเสริมแรงจูงใจเพื่อปฏิบัติงานให้เข้าเป้าหมาย การสร้างความรู้สึกรักสนุกกับการทำงานให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข รักองค์กร มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่ใช่มาทำงานเพื่อเงินเพียงอย่างเดียว คนที่ทำงานเพื่อองค์กร จะพยายามพัฒนาตนเอง ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน คือรู้ว่าต้องการอะไร และจะอย่างไรจึงจะสัมฤทธิ์ผล สื่อสารให้ทุกคนรู้ ประเมินสภาพแวดล้อม รู้ศักยภาพขององค์กร กระตุ้นให้องค์กรขับเคลื่อนด้วยการจูงใจ

Organizing Events กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท

1. กิจกรรมสำหรับปลูกฝังอุดมการณ์ “บวชสร้างบารมี”
2. กิจกรรมสำหรับความมีส่วนร่วมในองค์กร “พุทธบุตรต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน”
3. กิจกรรมสำหรับกลยุทธ์การบริหาร “ค่ายจงแชมป์”
4. กิจกรรมสำหรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร “คนเปลี่ยนงานไม่เปลี่ยน”
5. กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษา “ไตรสิกขาพาสู่ความสำเร็จ”

Threefold Training หลักธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น

1. หลักสัทธรรม 3 ใช้จัดการเรียนรู้ พระธรรมที่เป็นคำสอนคำบัญญัติตรัสสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดง ให้เปิดเผยปรากฏขึ้นนั้น เรียกว่า พระสัทธรรม จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ปริยัติสัทธรรม สัทธรรม คือ คำสั่งสอนที่จะต้องศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ พระบาลีพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก 2) ปฏิบัติสัทธรรม สัทธรรม คือ ปฏิปทาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือไตรสิกขา 3) ปฏิเวธสัทธรรม สัทธรรม คือ ผลที่บุคคลจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุได้ด้วยการศึกษาปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน โดยหลัก สัทธรรมทั้ง 3 ประเภทนี้ เรียกว่า ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ซึ่งมีความสำคัญเชิงสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก ดังนี้

ปริยัติ เป็นการศึกษาเล่าเรียนหลักพุทธธรรมภาควิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ใน คัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญที่ประมวลพระพุทธพจน์หรือหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ทั้งหมด โดยต้องศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจก่อนจะน้อมนำหลักธรรมอันเป็นพระพุทธพจน์นั้นไปปฏิบัติตาม ดังนั้น ปริยัติจึงเปรียบเหมือนแผนที่ลายแทงแสวงหาขุมทรัพย์ที่จำเป็นต้องศึกษาให้รู้ให้เข้าใจเสียก่อนเป็นเบื้องต้น

ปฏิบัติ เป็นกระบวนการฝึกควบคุมกาย วาจา และพัฒนาจิต เพื่อให้สงบระงับกิเลส และเกิดปัญญาเห็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งเกิดขึ้นและดับไปตามเหตุปัจจัยที่ตัวของเราเอง เป็นการดำเนินงานเพื่อความสิ้นทุกข์ตามความมุ่งหมายของปริยัติ ได้แก่ การนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาบูรณาการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ปฏิบัติจึงเปรียบเหมือนการเดินทางแสวงหาขุมทรัพย์ตามแผนที่ลายแทง

ปฏิเวธ เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติ คือการบรรลุรู้แจ้งธรรมตามสมควรแก่การปฏิบัตินั้น ซึ่งสามารถบรรลุได้ตั้งแต่ผลขั้นต้นไปจนถึงผลขั้นสูงสุด คือ ความสิ้นสุดแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง เป็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นเหตุ ดังนั้น ปฏิเวธจึงเปรียบเหมือนการพบขุมทรัพย์

2. หลักไตรสิกขา ใช้สร้างศาสนทายาท ไตรสิกขา เป็นหลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ไตรสิกขา จึงจัดอยู่ใน มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต ประกอบด้วย 1) อธิศีลสิกขา สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง 2) อธิจิตตสิกขา สิกขา คือจิตอันยิ่ง หมายถึง สมาธิ 3) อธิปัญญาสิกขา สิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง เหตุฉะนั้น ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือกระบวนการพัฒนา 3 ด้าน สำหรับสร้างพุทธศาสนทายาทเพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 คณะสงฆ์ ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ไปดำเนินการสร้างสรรค์โครงการ/กิจกรรม เพื่อปลูกฝังการจัดการเรียนรู้ให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้กับครูและผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมได้มีมโนปณิธานร่วมกันที่จะสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา

1.2 คณะสงฆ์ และสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ควรมีบทบาทในการพัฒนาบุคลากรของสำนักเรียน และชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติตนและเป็นทำตนเป็นกัลยาณมิตร มองกว้าง มองไกลถึงอนาคตของพระพุทธศาสนาต่อไป

1.3 สำนักเรียนพระปริยัติธรรม ควรตระหนักถึงปริมาณของศาสนทายาทที่ลดลง มีการติดตาม ควบคุมและ ผลิตเพิ่ม โดยการประเมินผลการอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นให้มีศาสนทายาทเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.4 สำนักเรียนพระปริยัติธรรม ควรร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จัดกิจกรรมการสนับสนุนการสร้างศาสนทายาทอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษารูปแบบการสร้างแรงจูงใจในการสร้างศาสนทายาท เพื่อสร้างแรงจูงใจในการผลิตบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพ เป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกไปทั่วโลก

2.2 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ส่วนกลางกับคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

2.3 ควรทำการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบและหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาบุคลากรต้นแบบเพื่อสร้างศาสนทายาทอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา. (2560). **การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา**. แหล่งที่มา <http://www.buddhism4.com/web/index.php/9-1/4-2017-10-21-19-13-40>. สืบค้นเมื่อ 1 มิ.ย. 2562
- นพรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์. (2550). **การศึกษาภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- บัญชายุทธ นาคมุจลินท์ และคณะ. (2557). **แนวทางการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา**. **วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**. 3(1). 137-156.
- พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ. (2545). **รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดสุทธิวารี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง). (2553). **รวมบทความวิชาการโครงการสัมมนาวิชาการในผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ดีเด่น**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2554). **สยามสามไตร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน). (2544). **นักเทศนายุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว. (2548). **สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.